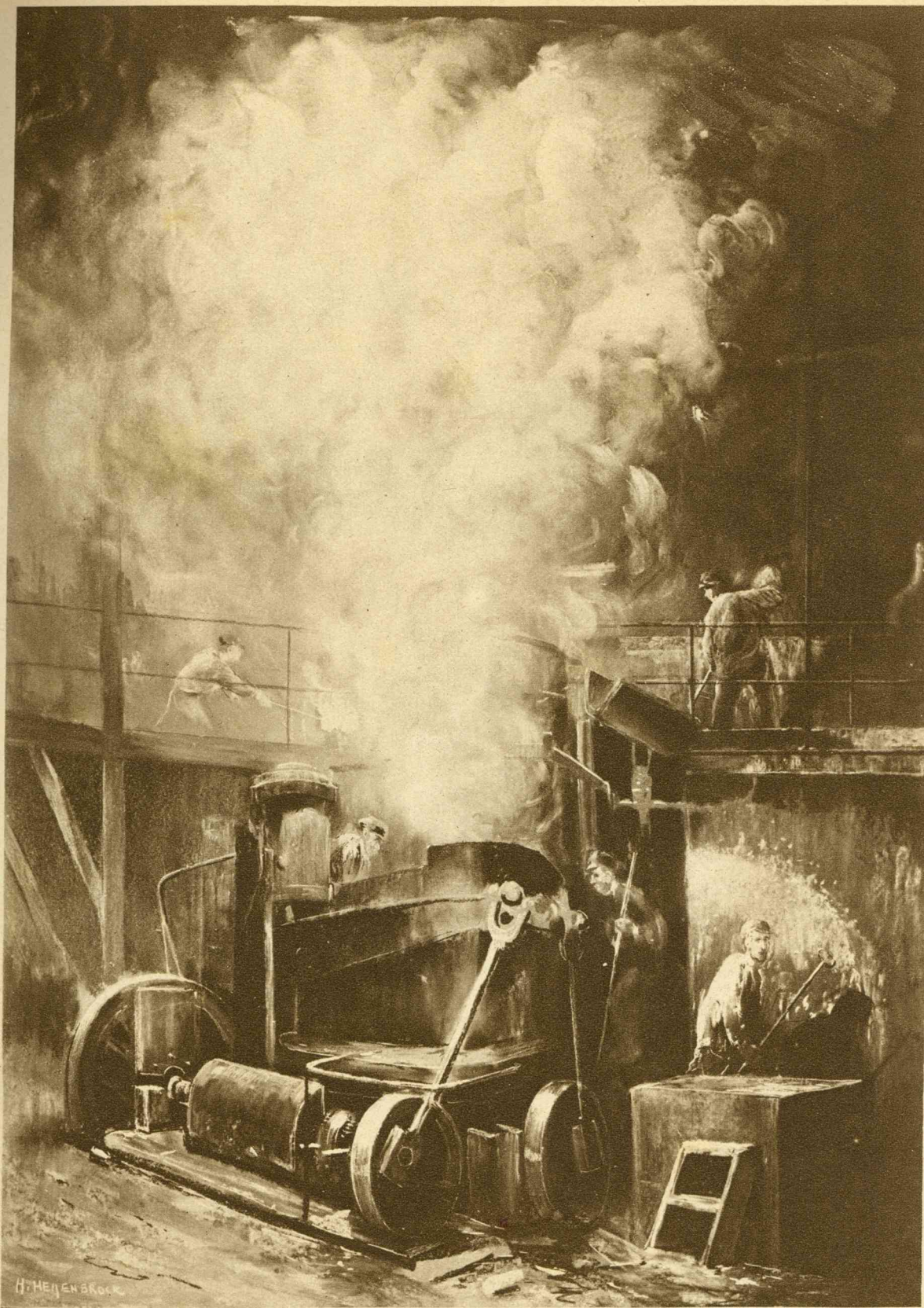
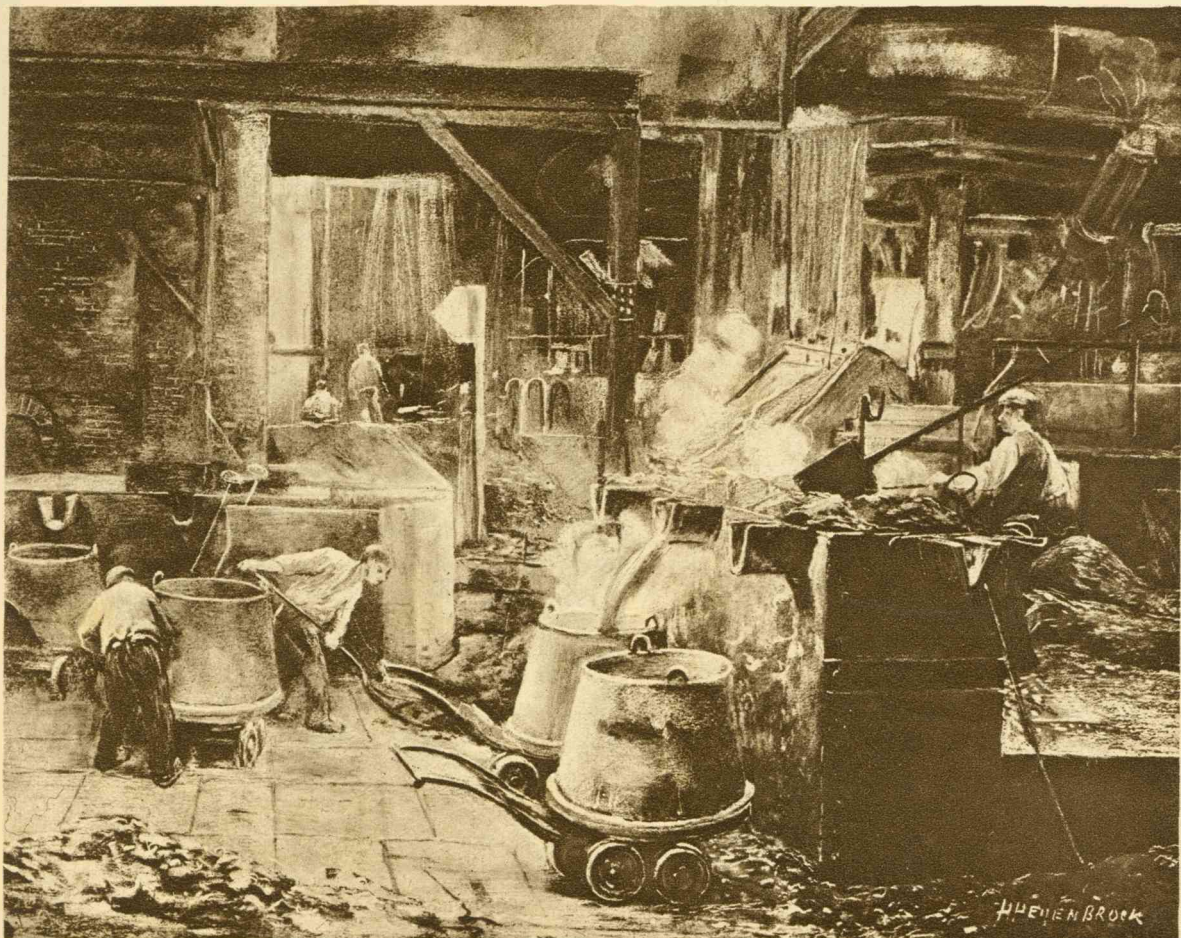
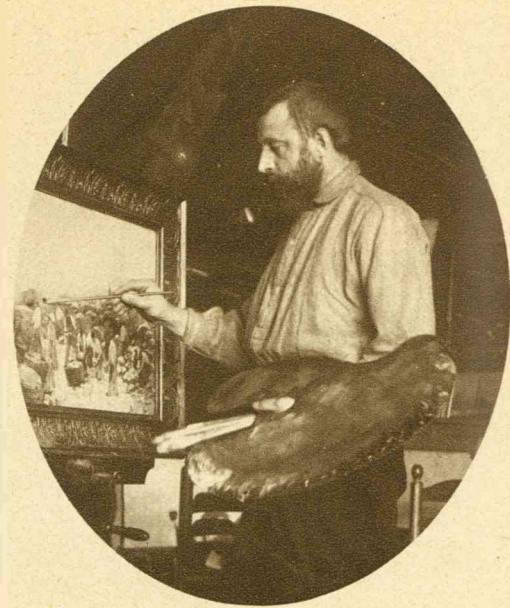

Briquettenpers van de Oranje Nassau-mijn te Heerlen bij kwiklicht.

Onder de hoogovens te Gross Ilsede.

:: De Schilder H. Heijenbrock ::

Nu ik wat schrijven zal over den schilder Herm. Heijenbrock, moet ik allereerst vertellen, dat ik nog niet het genoegen had den artist persoonlijk te leeren kennen en toch is hij voor mij geen onbekende. Mijne bekendheid is niet van vandaag of gisteren. Al jaren geleden kon ik van uit mijne woning hem zien gaan met 't schetsboek bij zich, meestal in gezelschap van de arbeiders, die hem tot modellen zouden zijn. Eigenlijk waren het niet de arbeiders, maar was het „den Arbeid“ dien hij zocht. Dan ging daar een wagen met boomen beladen en Heijenbrock trok met zijne stoere werkers mede, deels om te teekenen of te schetsen, deels om mede te genieten van het kostelijke van het werkzame Leven. Hij was toen nog jong, een flinke figuur, niet heel veel werk van het toilet gemaakt; spraakzaam, de handen uitstekende, waar het voorkwam; echt iemand voor het werkvolk om te voelen: „Hij heeft sympathie voor ons, hij staat door ontwikkeling boven ons; hij is, al werkt hij niet mede, onze kameraad“. Ik wil daarmede niet zeggen, dat hij vrienden onder de werkers zocht, maar wel dat van hem uitging voor het harde, zwoegende leven een medegevoel, zoo groot, zoo intens, dat het hem niet losliet; dat het hem den juisten toon deed aanslaan, die hem tot vriend van den arbeider maakte.

Hij was er toen al de man niet naar om ter wille van de kunstmarkt zich geweld aan te doen; hij gaf in zijn werk zichzelf, zijn eigen gedachte, zijn zieleleven. Hij kon niet denken alleen aan zijn figuur, zijn model, hij liet zich meeslepen om te droomen, te tobben, te denken over al het zwoegen, al de werkkraft tegenover zoo luttel genot. Dan was weer onwillekeurig het figuur bijzaak geworden en hij schetste en werkte wat hem doot het hoofd ging.

Toen zijn belangstelling langzamerhand gewekt werd voor den veel zwaarder arbeid in de groot-industrie, toen heb ik hem in zijne kunstuitingen gevolgd; ik heb zijn strijd en zijn werkkraft bewonderd. Met zijn olieverschilderijen dweepte ik voor mij niet, dat was geen materie voor hem, dat ging niet vlot genoeg om een impressie te geven. Daarvoor koos hij dan ook pastel, en daarmede kan hij werken, daarmede weef hij in een zeer kort tijdsbestek iets neer te schrijven van wat daar om hem heen gebeurt. Het is niet behagelijk om te zien; het is dikwijls voor den buitenstaander leelijk of onsympathiek van voorstelling, maar wie als Heijenbrock doet en gaat zwerven in industrie-centra en gaat zien al het zwarte gedoe van mijnwerk en fabrieksarbeid, moet zich ook eerst vermennen om door de omgeving niet te worden afgeschrikt.

Dan eerst, wanneer die niet meer zoo treft, zal men met belangstelling alles volgen, wat de Arbeid daar wrocht, daar vraagt aan kracht, aan gezondheid, aan ontbering om te komen tot het groote resultaat. Dat alles heeft hij ook moeten doormaken, dagen heeft hij gezworven, van nabij gezien al het huiveringwekkende en toch bleef alles hem zoo onweerstaanbaar boeien dat hij telkens weer daarheen toog om mede te leven in die sfeer van duisteren arbeid, mede te voelen de opofferingen, die daar gevergderd worden, te strijden tegen vermoeienissen waarvan buitenaf zoo weinigen nog maar een slauw begrip hebben.

Niet altijd is hij naargeestig en droef in zijn werk. Te Heerlen heeft hij de Pers geschilderd in de Oranje-Nassau Mijn. Daarmede geeft hij een indruk van groote, forsche kracht; het werken is hier geen hoofdzaak. Een monster van krachtsuiftoefening, die zware briquettenpers; daar is de machine hoofdzaak en de arbeider slechts leidsman. Voert de artist ons naar een Glasfabriek dan vraagt hij aandacht voor de werkers. Bij de teekening heeft hem vooral getrokken de matheid, die over de figuren ligt. Hij heeft ze zien gaan met loome schreden naar de fabriek, jongens nog en toch al zoo vermoeid. Hij is mede binnengegaan in die gloeiende atmosfeer. Waar hij ook werkt: 't zij in de Staalwerken, onder de Hoogovens of in de Petroleum-industrie, hij geeft het griezelige, zwarte gedoe van rook, stoom en roet. Wie zoo'n pastel of schilderij wil genieten moet er zich eerst wat inwerken. Bij hem is het: ik voel voor het onderwerp niets, het trekt me totaal niet aan of ik voel er veel voor. Een middenweg kan er niet zijn. Waar hij nu tentoonstellingen houdt, zullen vele bezoekers onvoldaan heengaan: maar weer anderen toonen bijzondere belangstelling voor zijn arbeid, zijn streven. Hij heeft zijn bewonderaars; die zijn werk ten volle kunnen waardeeren in die centra. Dan komen daar ook de arbeiders om te zien hoe die kameraad hun werk heeft weergegeven, dan is er in hen voldoening. In hun luguber bestaan is toch ook iets dat aantrekt; in hun midden heeft gewerkt een vriend, die het zwoegen zag en waarlijk daarover niet zwijgen zal. Hij zal zich niet laten afschrikken door het troosteloze van zijn onderwerpen: hij maakt daarvan een kunstwerk, dat aangrijpt, want welken weg een waarachtig Artist volgt, altijd zal die hem voeren tot het Groote, het Ware in de Kunst, dat ontroert, dat den beschouwer meevoert en wat dan eerst zoo somber, zoo troosteloos, zoo donker leek, wordt voor den bewonderaar een uiting van groote, interessante Kunst.

15 December 1913,

ELSIE YOUNG.